

K ŽIVOTNÍMU JUBILEU PROFESORA HOLČÍKA

Když jsem byl osloven, abych napsal laudatio k významnému životnímu jubileu prof. Holčíka, zaradoval jsem se. Konečně budu mít možnost alespoň trochu splatit dluh člověku, který mi pomáhal orientovat se v profesním životě, a to v oblasti tak složité, nevyzpytatelné i těžko uchopitelné, jako je veřejné zdraví. Navíc orientovat se způsobem, který rád a často popisuje slovy Omara Nelsona Bradleyho, generála americké armády a spolutvůrce Marshallova plánu: „Je nutné orientovat se podle hvězd, a ne podle mihotavých světýlek všech projíždějících lodí.“ Pokud jsem tedy někdy na rozbouřeném moři ochrany a podpory veřejného zdraví doplul šťastně do cíle, pak jen díky této zásadě vštěpované mi mým „velkým učitelem“ (pan profesor určitě promine, že jsem si ho takto přivlastnil).

Má radost z výzvy, která se přede mnou otevírala, však trvala právě jen do chvíle, než jsem usedl před počítač a spustil Word. Už dlouho vím, že každé začátky jsou těžké, ale tento se mi zdál nepřekonatelný. Každé slovo, kterým jsem začal, se mi zdálo, pardon, bylo – plytké! Jak mám psát moudře o člověku, který je moudřejší (na otázku proč nechce být ministrem zdravotnictví, odpovídá: Chybí mi k tomu potřebná dávka cynického pragmatismu). Jak mám psát vtipně o člověku, který je vtipnější (jemný, suchý anglický humor, často zaznamenaný jen zasvěceným). Jak mám psát o člověku, který je slušnější (pana profesora jsem neslyšel hovořit sprostě ani vztekle, dokonce, i když jsem ho vytočil já). Jak mám psát o člověku, který je vzdělanější (to konec konců ale není tak vzácné). Takže nakonec jsem se rozhodl, že musím s pravdou ven a otevřeně přiznat, že o takových lidech psát neumím a nezbyvá mi tedy než říct jen pravdu, čirou a holou.

Pan profesor Jan Holčík se narodil 15. dubna 1944 v Brně. Na Lékařské fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně promoval v roce 1967 a poté nastoupil do Ústavu sociálního lékařství, kde působil již během studia. Zde stojí za povšimnutí osobní motivace pro tento krok, která popisuje pana profesora naprosto přesně a kterou si dovoluji citovat: „Již během studií mě zaujaly učební texty profesora Adolfa Žáčka věnované studiu zdravotního stavu populace, které vycházely z logické metodologie anglosaské epidemiologie. Pochopil jsem, že jde o užitečný nástroj použitelný proti ošidné dojmologii, tupému voluntarismu a ideologické předpojatosti, tak typické pro tehdejší dobu. Pan profesor Žáček se se svými životními zkušenostmi, jednáním i názory poněkud vymykal své době, k čemuž zřejmě přispělo i to, že dva roky působil v ústředí Světové zdravotnické organizace (WHO) v Ženevě. Na jeho adresu přicházelo hodně materiálů z WHO, takže se v ústavu vědělo, oč v péči o zdraví v evropském i světovém kontextu skutečně jde, jaké jsou její teoretické základy, nosné metody a základní priority. Víc, než pro obor, jsem se tedy rozhodl pro práci v ústavu, který profesor Žáček vedl. Běžná práce za zmíněných okolností byla potěšením, protože byla dobře odborně zakotvena a dávala smysl“.

V roce 1974 profesor Holčík obhájil kandidátskou práci na téma: Metody územního srovnávání ve studiu zdravotního stavu obyvatelstva a získal vědeckou hodnost CSc. V roce 1980 byl jmenován docentem pro obor sociální lékařství a v roce 1984 obhájil doktorskou disertační práci „Měření a modelování zdravotního sta-

vu obyvatelstva“. Profesorem byl jmenován v roce 1987. Ústav sociálního lékařství a veřejného zdravotnictví na LF MU v Brně vedl od roku 1983, a to až do roku 2013. První odborné zahraniční zkušenosti získal v roce 1979 při studiu na London School of Hygiene and Tropical Medicine, kde absolvoval kombinovaný kurz statistiky a epidemiologie. V roce 1988 byl na tříměsíčním studijním pobytu v evropské úřadovně Světové zdravotnické organizace v Kodani a v roce 1992 studoval 6 týdnů na ústavu bioetiky v USA (Hastings Center, New York). V letech 1993–2001 přednášel na mezinárodních kurzech pro řídící zdravotnické pracovníky v Utrechtu a Innsbrucku. Během své bohaté vědecké a pedagogické kariéry publikoval více než 300 vědeckých a odborných publikací, 4 monografie a 15 učebních textů. S vynikající odezvou se setkaly zejména monografie: „Systém péče o zdraví a zdravotní gramotnost“ a „Zdravotní gramotnost a její role v péči o zdraví“.

V duchu výše uvedených zásad a aktivního přístupu k řešení problematiky veřejného zdraví a zdravotní politiky byl a je profesor Holčík skvělým organizátorem a v pravém slova smyslu „stakeholderem“ svého oboru. Z významných funkcí a pozic je nutné zmínit předsedu Společnosti sociálního lékařství a řízení péče o zdraví CLS JEP, člena Governing Council of European Public Health Association, člena České lékařské akademie, Vědecké rady Ministerstva zdravotnictví ČR, Etické komise MZ ČR, redakčních rad časopisů Demografie, Zdravotnictví ČR či Časopisu lékařů českých.

Přestože je již nyní v důchodu (schválně neříkám na zasluženém odpočinku, protože nic takového nezná), dále pracuje jako předseda Vědecké rady Ústavu pro zdravotní gramotnost, píše a spolupracuje na řadě odborných monografií z oboru, přednáší na Univerzitě 3. věku, v Národním centru ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, ve Škole veřejného zdravotnictví, na konferencích a seminářích Ústavu zdravotní gramotnosti a Společnosti sociálního lékařství a veřejného zdravotnictví, pracuje pro Age management, Asociaci vzdělávání dospělých atd., atd. Na závěr tohoto výčtu nemohu nezmínit jeho klíčovou roli při formulování Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí – Zdraví 2020, tj. aktuální zdravotní politiky České republiky a klíčového strategického materiálu. Mimochodem, dovede si laskavý čtenář po tom všem, co zde bylo napsáno a vyjmenováno (a to jsem z toho na polovinu ještě zapomněl) představit větší kontrast, než je sebehodnocení pana profesora: „Když uvažuji o zdraví, jsem snící romantik.“

Své laudatio profesora Holčíka jsem začal citátem. Dovoluji mi proto, abych citátem i končil. Tentokrát ale už citátem pana profesora. Citátem, který navazuje na Omara Bradleyho a definuje naději na naší cestě za zdravím: „Naděje spočívá i v tom, že v mnoha demokratických zemích lidé pochopili, že společnost rozdělená na rozmařilou vrchnost a strádající poddané není zdravá. Bylo by krajně obtížné usilovat o zdraví v nemocné společnosti. Lidská důstojnost, svěbytnost a solidarita, spravedlnost, odpovědnost a svoboda nepochybně patří do souhvězdí, podle něhož bychom měli navigovat svou cestu ke zdraví.“

P. S. Pane profesore, děkuji.

Vladimír Valenta